

УДК 338.24, 504.06

Душкін Станіслав Сергійович,
канд. техн. наук, доцент,
Національний університет
цивільного захисту України,
м. Харків, Україна
ORCID ID 0000-0002-9345-9632

ЕКОЛОГІЧНІ ІННОВАЦІЇ ЯК ЧИННИК СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Забезпечення екологічної безпеки залишається одним із найважливіших завдань людства, адже екологічні проблеми й далі супроводжують нас на шляху екологічного розвитку. Саме тому вкрай важливо шукати нові шляхи та інноваційні рішення для їх розв'язання. Передумовою виходу з еколого-економічної кризи є розробка і впровадження інновацій з високим ступенем екологічності та економічної ефективності (екологічні інновації, далі – екоінновації). Про важливість екологічних інновацій свідчать міжнародні програмні документи та статистичні дані. В цих документах екологічні інновації визначені як інструменти, що дозволяють:

- оптимізувати використання природних ресурсів з економічною вигодою;
- мінімізувати негативний вплив людської діяльності на довкілля;
- зміцнювати стійкість екосистем до антропогенного впливу.

Впровадження екоінновацій сприяє розвитку і розширенню ринку екологічних товарів і послуг.

В Україні активно реалізується низка екологічних реформ, серед них: реформа управління відходами (Закон №2320–ІХ) [1], законопроект, який імплементує 75-ту Директиву щодо промислового забруднення (Директива 2010/75/ЄС) [2; 3].

З метою подолання ресурсних обмежень, адаптації до змін клімату та посилення своїх позицій на міжнародних ринках, Україна розпочала процес трансформації економічної системи. Вагомим поштовхом у цьому напрямі стало підписання у 2014 році Угоди про Асоціацію між Україною і Європейським Союзом та імплементація її положень протягом наступних років.

У вересні 2015 року на Саміті зі сталого розвитку ООН було прийнято Глобальний Порядок денний до 2030 року [4]. Цей план дій становить собою амбітну програму трансформацій, спрямованих на досягнення сталого розвитку в усьому світі. Одним із ключових пріоритетів Порядку денного є перехід до моделі сталого споживання та виробництва (ССВ) [5]. ССВ передбачає ефективне використання природних ресурсів, мінімізацію відходів та забруднень, а також впровадження екологічно безпечних технологій та інновацій [6]. Цей підхід має на меті не лише зберегти довкілля, але й стимулювати економічне зростання та зайнятість, а також забезпечити доступ широких верств населення до результатів суспільного розвитку [7]. Україна, як і інші країни-члени ООН, взяла на себе зобов'язання щодо виконання завдань Глобального Порядку денного – 2030 та 17 Цілей сталого розвитку (ЦСР) [8]. Для реалізації цих цілей в Україні було проведено широкі консультації та визначено національні цілі, завдання та ключові індикатори їх досягнення до 2030 року [9].

Зобов'язання України, прийняті в рамках цієї ініціативи, включають:

- розроблення Плану дій з впровадження ресурсоефективності та чистого виробництва в промисловості та інших секторах економіки України в рамках Стратегії розвитку промисловості;

- розроблення Дорожньої карти розвитку в Україні моделі екоіндустріальних парків відповідно до принципів циркулярної економіки та ресурсоефективного виробництва;

- розроблення Дорожньої карти формування в Україні сталих державних закупівель;

- розроблення Стратегії низьковуглецевого розвитку до 2030 р.

Україна здійснила низку суттєвих кроків на шляху до розбудови засад «зеленої» економіки та «зеленого» зростання в країні:

- схвалено Національну стратегію управління відходами до 2030 р.;

- схвалено Енергетичну стратегію України на період до 2035 р.;

- схвалено Стратегію розвитку малого та середнього бізнесу.

Технологічне оновлення, інновації та створення сучасної розумної інфраструктури входять до складу обов'язкових компонент національних стратегій та програм переходу на оновлені модифікації концепції сталого розвитку, до яких по праву відносяться концепції зеленої економіки та зеленого зростання.

Екологічні інновації можна класифікувати за трьома основними напрямками: науково-технічний, управлінський та економічний. Науково-технічні інновації ґрунтуються на нових наукових та техніко-екологічних

Секція 6

Цифрові й екологічні інновації: можливості бізнесу та держави

розробках, управлінські – на нових організаційних рішеннях, а економічні – на нових ефективних економіко-екологічних моделях. Технології, які дозволяють ефективно розв'язувати екологічні проблеми, є комплексними і досить складними, що вимагає не тільки інноваційних інженерних ідей, а й інноваційних підходів в управлінні та організації життя суспільства. Цей підхід має стати основою екологічної політики України на всіх рівнях – як на національному, так і на регіональному. Зрозуміти роль екологічних інновацій у розвитку економіки регіонів України можна лише з урахуванням як науково-технологічних, так і адміністративних («управлінських») інноваційних рішень.

Залежно від сфери впровадження екологічних інновацій, вони бувають: технічні, організаційні, економічні та соціальні.

Основними критеріями екологічних інновацій є: науково-технічний прогрес, практичне втілення, та здатність задовольняти потреби за допомогою обміну [10].

На жаль, в Україні існує суперечність у сфері інноваційного розвитку: з одного боку значний інноваційний потенціал, з іншого – структура економіки та механізми господарювання не здатні його реалізувати. Проблему розвитку інноваційної екології не можна зводити лише до стану науки та її продуктивності. Основною перешкодою на шляху до національної інноваційної економіки є питання підприємництва, зокрема низький рівень підприємницької активності в складних, наукомістких секторах бізнесу. Саме підприємці є ключовими учасниками інноваційної діяльності, вони несуть усі труднощі та ризики практичної реалізації інновацій. Без активного масового підприємництва наука, державні органи, правові, фінансові та торговельні інститути не зможуть самостійно сформувавши інноваційну екоекономіку. Для розв'язання цих питань необхідний діалог між наукою, бізнесом та владою.

Розв'язання проблеми фінансового забезпечення інноваційної діяльності покладається на державу, яка повинна діяти у двох напрямках: надавати пряму бюджетну підтримку та створювати ефективну систему стимулювання приватних інвестицій у науково-технічну сферу. Таким чином, екологічні технології не лише зберігають навколишнє середовище, але й є конкурентоспроможною галуззю економіки, одним із найважливіших напрямків її зростання. Будь-які заходи, що враховують екологічну складову як одну з пріоритетних, повинні підтримуватися та фінансово стимулюватися, на противагу відновленню застарілого та неефективного обладнання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про управління відходами : Закон України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2023. № 17. Ст. 75. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2320-20#Text> (дата звернення: 22.05.2024).
2. Directive 2010/75/EU of the European Parliament and of the Council of 24 November 2010 on industrial emissions (integrated pollution prevention and control). *Official Journal of the European Union*. 2010. L 334. URL : <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2010/75/oj> (дата звернення: 22.05.2024).
3. Директива Європейського Парламенту і Ради 2010/75/ЄС від 24 листопада 2010 року про промислові викиди (інтегрований підхід до запобігання забрудненню та його контролю) 2010L0075 – UA – 06.01.2011 – 000.001. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_004-10#Text (дата звернення: 22.05.2024).
4. Резолюція 70/1 «Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року». URL : <https://www.un.org/ru/ga/> (дата звернення: 22.05.2024).
5. Ціль 12: Забезпечити сталі моделі споживання та виробництва. URL : <https://ukraine.un.org/uk> (дата звернення: 22.05.2024).
6. Майбутнє, якого ми хочемо: Пропозиції щодо Цілей сталого розвитку. URL : <https://sdgs.un.org/goals> (дата звернення: 22.05.2024).
7. Трансформація нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року. URL : <https://sdgs.un.org/goals> (дата звернення: 22.05.2024).
8. Національна доповідь про Цілі сталого розвитку в Україні. URL : <https://ukraine.un.org/uk/sdgs> (дата звернення: 22.05.2024).
9. Про затвердження Національної стратегії зі сталого розвитку України на період до 2030 року : Указ Президента України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/722/2019> (дата звернення: 22.05.2024).
10. Мартієнко А. І., Бондаренко С. А. Екологічні інновації в регіональній інноваційній системі. *Ефективна економіка* : електронний журнал. 2015. № 8. URL : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4232> (дата звернення: 22.05.2024).